

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

/проф. Борис БУНЧУК/

“12” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ПЕРВІСНА КУЛЬТУРА

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Культурологія»

Спеціальність 034 Культурологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Первісна культура складена відповідно до освітньо-професійної програми «Культурологія», спеціальності 034 Культурологія, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 5 від «27» квітня 2022 р.).

Розробник: **Возний Ігор Петрович**, доктор історичних наук, професор кафедри філософії та культурології

Викладач: **Возний Ігор Петрович**, доктор історичних наук, професор кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від “12” серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від “12” серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

Пояснювальна записка

Мета навчальної дисципліни: курс «Первісна культура» є обов'язковою компонентою ОП (цикл професійної підготовки). Історія первісної культури охоплює період від появи людини до виникнення класових суспільств. Нижня хронологічна межа цього періоду датується приблизно одним мільйоном років тому, а на думку деяких дослідників, навіть набагато більш раннім часом. Верхня межа коливається в межах останніх п'яти тисяч років: в Азії та Африці перші цивілізації виникли на межі четвертого і третього тисячоліть до н.е., у Європі - в першому тисячолітті до н.е., в Америці - в першому тисячолітті н.е. .

Первісна доба - одна з триваліших та найважливіших етапів культурного розвитку людства. Саме за тих часів формується як сама людина, так і суспільна організація, закладаються основи господарської діяльності, започатковуються релігійні вірування і культури, з'являються різні види мистецтва. Загалом людина первісної доби за інтенсивністю своєї розумової діяльності та культурного освоєння навколишнього середовища навряд чи може поступитися сучасній людині, оскільки основи цивілізації в її найголовніших проявах були започатковані саме за найдавніших часів.

Культура первісної доби це насамперед культура матеріальна. Особливо велику роль у житті первісної людини відіграли метали та техніка виготовлення знарядь праці, зброї, прикрас. Тому матеріали, які були провідними в господарському житті, і дали назви відповідним основним історико-культурним періодам: кам'яна доба, мідна доба, доба бронзи та заліза.

Метою курсу є необхідність з'ясувати питання розвитку матеріальної та духовної культури періоду первісного суспільства від палеоліту до раннього залізного віку.

Завдання вивчення навчальної дисципліни.

✓ Пререквізити – шкільні курси «Всесвітня історія», «Історія України», «Історія Стародавнього Сходу» після вивчення яких знання, навички, уміння стали базою для вивчення даної освітньої компоненти)

Результати навчання: У результаті вивчення дисципліни згідно з вимогами ОПП студент повинен набути загальних компетентостей: ЗК 1 (здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу), ЗК 2. (знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності), ЗК 3. (здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел), ЗК 7. (здатність працювати автономно), ЗК 12. (здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя); фахових компетентостей: ФК 1 (здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію), ФК 2 (здатність визначати ступінь цінності та унікальності об'єктів культури в українському та міжнародному контекстах), ФК 3 (здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів), ФК 4 (здатність розуміти та інтерпретувати

джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо), ФК 5 (здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства), ФК 9 (здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів). Програмні результати навчання згідно з ОПП мають передбачати наступні складові: ПРН 4 (знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм

Існування), ПРН 5 (збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів), ПРН 7 (розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики), ПРН 8 (інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту).

Опис змісту робочої програми навчальної дисципліни
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	3	90	15		15		60		залік
Заочна											

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Матеріальна культура											
Тема 1. Культура первісного суспільства як історичний тип 1. Предмет і значення культури первісного суспільства; 2. Періодизація культури первісного суспільства; 3. Джерела первісної культури (перелік ключових питань) 4. Особливості джерелознавства первісної культури.	14	2	2			10						
Тема 2. Знаряддя праці та побут первісних людей 1. Предзнаряддева діяльність предків людини. 2. Знаряддя кам'яної доби. 3. Еволюція знарядь епохи міді й бронзи. 4. Господарство первісних людей від збиральництва до землеробства й виробництва металу	14	2	2			10						
Тема 3. Житлові споруди первісних людей 1. Виникнення архітектури в палеоліті. 2. Житлове будівництво епохи мезоліту 3. Удосконалення архітектури в період неоліту 4. Енеолітичне житлобудування	15	2	3			10						
Разом за ЗМ1	43	6	7			30						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Духовна культура											
Тема 1. Мистецтво первісних	15	3	2			10						

людей 1. Розвиток живопису, скульптури, музики, декоративно-прикладного мистецтва. 2. Палеолітичні Венери. 3. Печери-галереї і наскальні малюнки. 4. Функції і значення мистецтва в житті первісного суспільства.												
Тема 2. Зародження міфології 1. Вивчення міфології 2. Зародження міфологічної свідомості 3. Різновиди міфів 4. Соціальні Функції міфів	16	2	4			10						
Тема 3. Зародження релігійних вірувань 1. Перші релігійні вірування: тотемізм, анімізм, фетишизм, магія. 2. Первісні культи. 3 Жреці, шамани, знахарі, ворожбити. 4. Синкретизм первісних вірувань.	9	2	2			5						
Тема 4. Поява письма 1. Перше примітивне письмо 2. Винайдення предметного письма 3. Виникнення піктографії	7	2				5						
Разом за 3М 2	47	9	8			30						
Усього годин	90	15	15			60						

Тематика семінарських занять

№	Назва теми з основними питаннями - план	Кількість годин
1	Гене́за первісної культури 1. Проблема виникнення (генези) культури та її основні риси. 2. Періодизація первісної культури. 3. Основні прояви синкретизму первісної культури.	2
2	Неолітична революція 1. Причини і суть неолітичної революції. 2. Характерні риси неолітичної революції. 3. Неолітизація Європи. Поселення, посуд, поховання. а) західна (приатлантична) Європа. б) північна і середня Європа. в) приальпійська зона Європи. г) західне Середземномор'я. д) південосхідна і центральна Європа. 4. Наслідки неолітичної революції.	2
3	Господарство та побутова культура населення Західної і Північної Європи в епоху енеоліту та бронзового віку 1. Матеріальна культура населення Західної Європи в період енеоліту 2. Мегалітична культура населення Європи 3. Господарство та побут населення Північної Європи в період енеоліту. 4. Господарство та побутова культура населення Північної Європи в епоху бронзи. 5. Давня Європа та індоевропейська проблема.	3
4	Первісне мистецтво 1. Передумови виникнення первісного мистецтва. 2. Первісні рельєфи. 3. Скульптура (різьблення та гравіювання по каменю і кістці). 4. Наскальний живопис.	2
5	Міф як основна форма первісної свідомості 1. Сутність міфу. 2. Характерні риси міфу. 3. Логіка міфологічного мислення. 4. Соціокультурні функції міфу. 5. Міф і магія	4
6	Духовна культура первісної людини 1. Обряди та ритуали в первісному суспільстві. 2. Формування найдавніших вірувань. 3. Магія, як спосіб пізнання і освоєння світу. 4. Поховальні обряди як форма первісної свідомості.	2

Тематика практичних занять

№	Назва теми (завдання)	Кількість годин
1		
2		
3		

Тематика лабораторних занять

№	Назва теми (завдання)	Кількість годин
1		
2		
...		

Самостійна робота студента

№	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
1	Історіографія первісної культури	5
2	Мегалітичний період	5
3	Виникнення мистецтва	5
4	Дрібна пластика	5
5	Культура епохи палеоліту	5
6	Культура епохи мезоліту	5
7	Культура епохи неоліту	5
8	Поняття міфології. Категорії міфів і міфологічних героїв	5
9	Категорії міфів	5
10	Ранні форми релігії та архаїчна модель світу	5
11	Поховальні пам'ятки	5
12	Синкретизм первісних вірувань	5

Індивідуальні завдання та ІНДЗ

№	Назва теми/ кількість балів/форма контролю	Кількість годин
1	...	
2	...	

** Індивідуальні завдання плануються, якщо передбачені навчальним планом, або за рішенням викладача*

** ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.*

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни

При здійсненні поточного та модульного, а також підсумкового контролю використовуються такі його форми: АТ – аналітичний тест; ЕТ – експрес-тест; УО – усне опитування; ФО – фронтальне опитування; ПТ – підсумковий тест; РВ – розв’язування вправ; РЗ – розв’язування завдань; ТД – тематичний диктант; МКР – модульна контрольна робота; РД – реферативна доповідь; ЗР – захист реферату; ОКП – оцінка конспекту першоджерел.

1. Охарактеризуйте основні етапи антропогенезу, опишіть перехідний вид від мавпи до людини.
2. Визначте, коли і де почався антропогенез? Чому саме там знаходиться прабатьківщина людства?
3. Простежте основні біологічні ознаки (гомінідна антропологічна тріада), що виділяють людину зі світу тварин.
4. Проаналізуйте як йшов процес осмислення антропогенезу? Які відкриття дозволили вибудувати його наукову картину? Які останні відкриття в цій області вам відомі?
5. Дайте коротку характеристику кожного виду *Номо*.
6. Визначте чим мозок людини сучасного виду відрізняється від мозку попередніх видів? Як і чому змінювався людський мозок?
7. Розташуйте частини світу по порядку заселення їх людиною. Які види роду *Номо* жили на різних континентах?
8. Визначте, ким є австралопітек?
9. Згрупуйте назви викопних людей, прийняті в науці за місцями перших знахідок їх останків (неандерталець, синантроп, кроманьйонець, гейдельберзька людина), а також дефінітивних (пітекантроп) і назви біологічних видів роду «людина»: *Homo habilis*, *Homo erectus*, *Homo sapiens neandertalensis*, *Homo sapiens modernos*.
10. Визначте, хто і коли відніс людину до виду *сapiєнс*?
11. Назвіть великі людські раси і перерахуйте основні расові ознаки. Коли і чому почався расогенез?
12. Охарактеризуйте періодизацію первісної історії людства? На чому вона заснована?
13. Визначте коли людина почала використовувати вогонь? Який вид *Номо* першим залишив неспростовні докази використання вогню?
14. Встановіть, коли людина навчилася добувати вогонь? Якому виду *Номо* належить честь цього відкриття? Опишіть основні п’ять способів отримання вогню первісною людиною. Які технічні пристосування полегшували їй цей процес?
15. Поясніть, навіщо людині знадобився вогонь? Як людина стала використовувати вогонь згодом?
16. Простежте як первісна людина ставилася до вогню? Чому ми досі називаємо вогонь «ненажерливим»?
17. Виясніть у чому переваги їжі, що зазнала термічної обробки, перед сировою? Яким чином вживання жареної і вареної їжі вплинуло на антропогенез?
18. Охарактеризуйте відомі вам знаряддя кам’яного віку, притримуючись порядку їх появи.

19. Опишіть знаряддя, форма яких не змінилася з кам'яного віку, незважаючи на використання інших матеріалів.
20. Охарактеризуйте типи жител первісної людини. Коли з'явилися ці житла?
21. Визначте, коли і чому з'явився одяг? Що саме було першим одягом?
22. Порівняйте, як розподілялася праця між чоловіком і жінкою в палеоліті і мезоліті?
23. Виясніть з якими змінами клімату і фауни пов'язано обживання людиною морських узбереж і появи аквакультури?
24. Визначте, коли з'явилися лук і стріли і що послужило стимулом для їх винаходу?
25. Виясніть, яка нова техніка виробництва знарядь з'явилася в мезоліті? У чому її переваги перед колишніми? Як виглядали ці знаряддя?
26. Поясніть, у чому переваги сокири перед ручним рубилом? Чим відрізняються палеолітична і неолітична сокири?
27. Визначте, які засоби пересування були у людини до винаходу колеса? Коли і чому воно з'явилося?
28. Простежте яким чином і коли з'явилася людина в Америці та Австралії? Який вид Ното заселив ці частини світу?
29. Охарактеризуйте оригінальні знаряддя створені австралійськими аборигенами?
30. Порівняйте як розвивалися людські спільноти в Америці та Австралії? У чому схожість і відмінність цих процесів?
31. Складіть список найважливіших культурних харчових рослин і визначте райони їх походження та окультурення.
32. Складіть список найважливіших технічних культурних рослин. Де і коли вони були окультурені?
33. Визначте яких тварин приручила людина в неоліті? Чи були тварини, приручені раніше?
34. Визначте приблизну послідовність domestикації тварин. На підставі яких ознак ви це визначаєте?
35. Поясніть чому деякі тварини були одомашнені повсюдно, а інші – в певних регіонах. Наведіть приклади.
36. Простежте у яких районах Землі раніше всього виникло землеробство і коли це сталося?
37. Визначте, що таке «Благодатний півмісяць» і де він знаходиться?
38. Поясніть яким чином пов'язані між собою землеробство і скотарство?
39. Виясніть чи є на Землі такі регіони, де землеробство виникло незалежно від скотарства, а скотарство – незалежно від землеробства? Де вони знаходяться?
40. Проаналізуйте чи існують форми скотарства без domestикації використовуваних тварин? Наведіть приклади.
41. Виясніть які тварини стали першими тягловою силою? Які тварини зробили можливим орне землеробство?
42. Простежте, коли і де був одомашнений кінь?
43. Виясніть які давні народи першими осідляли коня? До яких наслідків призвело використання сідла і стремен?

44. Визначте коли і чому сталося перший суспільний розподіл праці? У чому він полягає?
45. Простежте, коли відбулося виділення ремесла в особливу галузь матеріального виробництва? Що зробило можливим цей суспільний поділ праці?
46. Виясніть, яке заняття, що не відноситься до сфери матеріального виробництва, стало першою професією? Хто і чому був першим професіоналом в цій галузі?
47. Поясніть, що таке неолітична революція? Де і коли вона почалася?
48. Простежте, яка головна зміна в житті людей кам'яного віку відбулася в епоху неоліту? Чому ви виділяєте саме цю зміну?
49. Охарактеризуйте основні наслідки неолітичної революції.
50. Визначте, які нові знаряддя праці з'явилися в неоліті?
51. Визначте, коли і чому стався перший демографічний вибух в історії людства?
52. Охарактеризуйте екологічні катастрофи, одною з винуватців яких була первісна людина. Коли і де відбулися ці події?
53. Визначте, який перший штучний матеріал створила людина?
54. Простежте у якому порядку з'явилися різні тканини (льняні, бавовняні, вовняні)?
55. Простежте у якому порядку з'явилися перші ремісничі професії?
56. Виясніть, коли і де з'явився хліб?
57. Простежте, у яких районах давнього світу стало вперше розвиватися землеробство?
58. Визначте, у яких районах давнього світу стало раніше всього розвиватися скотарство? Які тварини там розводилися?
59. Визначте, коли почався вік металів? Який метал людина стала використовувати раніше за інших? Який перший сплав отримала людина?
60. Виясніть, який метал дозволив переозброїти – в прямому і переносному сенсі – первісне суспільство?
61. Простежте, у якому регіоні Землі виникла металургія? Де на території давнього світу могла вперше з'явитися металургія?
62. Простежте, у якому порядку з'явилися на Землі: міста; лук і стріли; гончарне ремесло; писемність; верхова їзда; штучне зрошення; ковальське ремесло; професійне військо; приручений кінь; рибальство; календар; жерці і храми; архітектура; мотичне землеробство; царська влада; релігійні уявлення; приручена кішка?
63. Простежте зв'язок між гончарством і металургією? Гончарством і винаходом колеса?
64. Виясніть, які перші сліди образотворчої діяльності людини відомі науці? Коли вони з'явилися?
65. Поясніть, яким чином людина вперше свідомо відображала свою присутність у природі?
66. Як ви можете пояснити походження образотворчого мистецтва? Викладіть концепцію проф. А. Д. Столяра. Які інші концепції походження образотворчого мистецтва вам відомі?

67. Перерахуйте та охарактеризуйте відомі вам місця, де знайдені твори палеолітичного образотворчого мистецтва. Чому ці твори знаходяться саме там?

68. Виясніть, де на території Європи знайдені твори палеолітичного мистецтва? Які це твори?

69. Охарактеризуйте, які види первісного образотворчого мистецтва вам відомі?

70. Визначте, хто був першим об'єктом образотворчого мистецтва?

71. Простежте, які людські істоти раніше за інших стали об'єктами образотворчого мистецтва і чому? Якими переважно видами мистецтва вони відображені?

72. Поясніть, хто такі «палеолітичні Венери»? Як вони виглядають?

73. Охарактеризуйте фарби, якими користувалися первісні художники?

74. Відомо, що палеолітичні розписи знаходяться в глибині печер, куди не проникає природне освітлення і вельми ускладнений доступ. Чому стародавні художники розміщували розпис саме там?

75. Охарактеризуйте тварин, яких зображували палеолітичні художники.

76. Визначте, що таке «ведмежі печери» і де вони знаходяться?

77. Охарактеризуйте поняття «натуральна пантоміма» і «натуральний макет» – що це таке?

78. Простежте етапи, які пройшла «натуральна творчість», перш ніж перетворилася на творчість художню?

79. Поясніть, основою яких майбутніх видів мистецтва став «натуральний макет»? «Натуральна пантоміма»?

80. Визначте часові та просторові мистецтва? Назвіть їх.

81. Поясніть, що таке «макарони» щодо первісного мистецтва?

82. Простежте, які види мистецтва стародавньої людини не залишили матеріальних слідів?

83. Визначте, яку роль відігравало мистецтво в первісній культурі? Чому?

84. Проаналізуйте нові художні прийоми, які з'являються в образотворчому мистецтві мезоліту? Чим вони викликані?

85. Виясніть, який новий об'єкт образотворчого мистецтва з'являється в мезоліті? Як він зображується?

86. Назвіть і охарактеризуйте основні види образотворчого мистецтва неоліту.

87. Як можна пояснити твердження вчених, які вважають орнамент зачатком математики?

88. Виясніть, які орнаментальні мотиви глибокої давнини вам відомі? Як трансформувалося значення деяких з них згодом?

89. Поясніть, що таке петрогліфи? Які зразки петрогліфів вам відомі вона території Європи?

90. У порівнянні з поліхромними розписами та контурними малюнками палеоліту петрогліфи здаються творами людей, які розучилися малювати. Чи так це? Обґрунтуйте свою думку.

91. Виникнення писемності - дуже складний процес. Визначте, що стояло у витоків письмових знаків?

92. Поясніть, що таке мегаліти і коли вони поширилися?

93. Охарактеризуйте відомі вам види мегалітів.
94. Простежте, які серйозні зміни в соціальному устрої первісного суспільства відбилися в мегалітичному мистецтві?
95. Виясніть, у яких районах світу в основному поширені менгіри і дольмени? Чому?
96. Охарактеризуйте мегалітичну споруду Стоунхендж.
97. Поясніть, кургани і «кам'яні баби» в степах Євразії – коли і чому вони зводилися? Кого зображують «кам'яні баби»?
98. Проаналізуйте сучасну модифікацію менгирів.
99. Визначте головні функції мистецтва. Яку роль відігравало мистецтво в первісній культурі?
100. Простежте, коли і де з'явилося колесо? Чому саме там?
101. Простежте, яке було основне заняття вождя в епоху пізньої первісності?
102. Поясніть, коли і чому військовий грабіж став однією з економічних категорій?
103. Поясніть поняття «релігія». Що це є? Які її функції? Які основні складові частини релігії як ідеологічної системи і суспільного інституту?
104. Простежте, як з'явилися релігійні уявлення людини?
105. Проаналізуйте, які ранні релігійні уявлення людини вам відомі? У чому їх схожість і відмінність?
106. З'ясуйте, яке з ранніх релігійних уявлень було первинним і чому?
107. Визначте, яку роль грав тотемізм в організації родової громади?
108. Поясніть поняття «табу»? Яка роль табу у формуванні людського суспільства?
109. Проаналізуйте, як пов'язані між собою тотемізм і анімізм в уявленнях первісної людини?
110. Визначте місце, яке займає магія в первісній культурі? Чому?
111. Проаналізуйте за методами і цілями впливу види магії первісної людини.
112. Простежте, які найдавніші культури відомі сучасній науці? Як вони відображаються в сучасному житті?
113. Простежте пережитки тотемізму, анімізму, фетишизму і магії в сучасному житті суспільства і людини.
114. Поясніть поняття «зоолатрія» і «фітолатрія».
115. З'ясуйте, які положення теорії та практики сучасних світових релігій носять явні чи приховані риси ранніх релігійних вірувань.
116. Охарактеризуйте найдавніші обряди, які існують у нашому житті нині.
117. Поясніть поняття «міф» і «міфологічна свідомість». Як міф співвідноситься з традиційною культурою? Яке місце міф займає в релігіях? Чи є місце міфу в сучасній культурі? Наведіть приклади.
118. Проаналізуйте, яке співвідношення існує між міфом і чарівною казкою? Наведіть приклади.
119. Порівняйте космогонічні, теогонічні і антропологічні міфи, що присутні у міфології різних народів. Про що в них розповідається? Наведіть приклади таких міфів.
120. Проаналізуйте поширений у міфології різних народів сюжет про культурного героя. Що це за персонаж? Коли приблизно могли з'явитися такі міфи? Наведіть приклади відомих вам культурних героїв.

121. Проаналізуйте один з поширених міфологічних сюжетів – розповідь про світове дерево. Що це таке? Які дерева грали роль «світових дерев» у різних народів?

122. Проведіть історико-культурологічний аналіз якої-небудь народної казки. Елементи яких міфів ви можете в ній виділити? Як і чому вони виявилися вплетені в казкову розповідь?

123. Простежте, з яких міфологічних персонажів і уявлень могли розвинутися образи чарівних казок: баба-яга, сірий вовк, змії, чарівні помічники і чарівні дари, хатинка на курячих ніжках, чарівний горох, скатертина-самобранка, заведення в ліс дітей, брати-розбійники в лісі, тимчасова смерть (у тому числі чарівний сон), важкі завдання (у тому числі для нареченого), невидимість тощо?

124. Проаналізуйте, як проходило становлення сімейно-шлюбних відносин у первісному суспільстві? Що таке проміскуїтет, ендогамія, екзогамія, груповий шлюб, крос-кузенів шлюб, парний шлюб. Матрилокальна і патрилокальна сім'я?

125. Простежте, чи була проблема «батьків і дітей» у первісному суспільстві? Обґрунтуйте свою відповідь.

126. Поясніть поняття «ініціації». Яка їх роль у житті первісного колективу?

127. Поясніть, як пов'язані ініціації та релігійні уявлення первісних людей?

128. Визначте, які норми сучасної соціалізації дітей та підлітків можна віднести до відлуння ініціацій. Які дикі «норми» адаптації до нового середовища є наслідками первісних ініціацій?

129. Поясніть, що таке татуювання і яку соціальну роль воно відігравало в первісному суспільстві?

130. Поясніть, чому для регулювання життя первісних колективів не було потрібно якоїсь зовнішньої сили? На яких засадах будувалася система управління родової громади?

131. Проаналізуйте, як і чому стався переворот в економічному і соціальному становищі статей у первісному суспільстві?

132. Визначте, коли і чому з'являються етичні уявлення? Як вони трансформувалися в первісну епоху?

133. Простежте, які «наукові» відкриття і технічні винаходи первісної людини використовуються сучасною культурою?

134. Охарактеризуйте відкриття, які були зроблені первісними людьми в географії, метеорології, біології, медицині, фізиці, металургії, хімії, математиці та ін. науках?

135. Опишіть процеси, які сприяли розвитку математики і лічби у первісних людей.

136. Поясніть, чому деякі числа традиційно вважаються «щасливими», «святими», а деякі – небезпечними, «нещасливими»?

137. Поясніть, на яких основних досягненнях первісної культури зведено фундамент стародавніх цивілізацій? Сучасної цивілізації?

138. Простежте, коли з'явилися перші люди на території Західної Європи? Які були їхні господарські заняття?

139. Охарактеризуйте основні етапи виділення людини зі світу тварин і відчуження від природи.

140. З'ясуйте значення спадщини первісної культури

✓ **Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за результатами поточного контролю**

За активну роботу на семінарських заняттях (усних відповідей), студент може отримати 2 бали за кожне заняття плюс 1 бал за виконання та захист письмових, практичних завдань, рефератів, есе. За виконання самостійної роботи відповідно до тематики кожного змістового модуля студент може отримати 3 бали за кожну тему. Ще 3+3 бали студент може отримати за виконання завдань модульних контрольних робіт. Разом це становить 60 балів. 40 балів студент отримує під час складання заліку.

Якщо здобувач освіти отримав знання окрім формальної освіти у неформальній/інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно положення «Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» та рішення кафедри (на основі аргументування викладача, що тематика семінарів, вебінарів, воркшопів, тренінгів, у яких взяв участь студент підтверджується сертифікатом, програмою, а також відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю тощо).

✓ **Критерії оцінювання результатів навчання (з навчальної дисципліни) на підсумковому контролі**

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **60 балів** та підсумкового модуль – контролю (залік) – **40 балів**, за **100-бальною** університетською шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Методи та освітні технології навчання - задля цілісності та безперервності навчального процесу до послуг студентів спеціальності функціонує Наукова бібліотека ЧНУ ім. Юрія Федьковича, методичний кабінет навчальної та навчально-методичної літератури, факультетський та кафедральний Web-сайти;

навчальні дисципліни освітньої програми представлені в мережі «Електронний університет» на платформі Moodle.

Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на принципах співробітництва та академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть оригінальним дослідженням чи міркуванням й об'єктивно оцінені викладачем.

Методичне забезпечення

Возний І.П. Задачник з культури первісного суспільства (методичний посібник до самостійної роботи) / Під ред. В.О. Балуха. – Чернівці: Чернівецький національний ун-т, 2014. – 40 с.

Возний І.П. Первісна культура. Методичні рекомендації до практичних занять для студентів філософсько-теологічного факультету, спеціальність «культурологія» / Під ред. В.О. Балуха. – Чернівці: Чернівецький національний ун-т, 2014. – 56 с.

Рекомендована література

Основна

1. Гернес М. История первобытного человечества / Пер. с англ. Я. Гуревич. Москва : Красанд, 2010. 114 с.
2. Історія світової культури: Навч. посіб. / Керівник авт. колективу Л. Т. Левчук. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 400 с.
3. Історія світової та української культури: підручник / В.А. Греченко, І.В. Чорний, В.А. Кушнерук та ін. Київ : Літера ЛТД, 2006. 480 с.
4. Кларк Г. Доисторический мир / Пер. с англ. В. Левченко. Москва : Центрполиграф, 2011. 320 с.
5. Кроули Э. Мистическая роза. Исследование о первобытном браке / Пер. с англ. М. Чепинская. Москва : Либроком, 2011. 496 с.
6. Культурологія. Українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / За ред. М. Заковича. Київ : Знання, 2009. 589 с.
7. Тэйлор Э. Первобытная культура / переводчик Д. А. Коропчевский, А. Ивин ; под редакцией В. К. Никольского. Москва : Издательство Юрайт, 2024. 742 с.
8. Фрейд З. Тотем и табу: Психология первобытной культуры и религии / ред. Обручев В. Москва: Эксмо-Пресс, 2022. 224 с.
9. Шурц Г. История первобытной культуры: В 2-х т. / Пер. с нем. Переводчики: Э. Пименова, М. Негрескул. Москва : Красанд, 2010. Т. 1: Основы культуры. Общество. Хозяйство. 424 с.
10. Шурц Г. История первобытной культуры: В 2-х т. / Пер. с нем. Переводчики: Э. Пименова, М. Негрескул. Москва : Красанд, 2010. Т. 2: Материальная и духовная культура. 480 с.

Додаткова

1. Боас Ф. Ум первобытного человека / перев. С англ. А.М. Воден. Москва : Издательство Юрайт, 2024. 180 с.

2. Доусон К. Г. Религия и культура / Пер. с англ., вступ. ст., ком-мент.: Кожурин К. Я. Санкт-Петербург : Алетейя, 2000. 281 с.
3. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя. Австралія / пер. з фр. Г. Філіпчук, З. Борисюк; наук. ред. Т. Метельова. Київ : Юніверс, 2002. 424 с.
4. Історія первісного суспільства : навч. посіб. / уклад.: Анна Шауренко, Ольга Барвінок. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2022. 192 с.
5. Леви-Брюль Л. Первобытное мышление / Пер. с фр. Б.И. Шаревской. 2-е изд. Москва: Академический проспект, 2020. 430 с.
6. Левин-Дорш А., Кунов Генрих. Первобытная техника / Пер. с нем. Д. Анучин. Москва : Либроком, 2011. 464 с.
7. Липс Ю. Происхождение вещей. Из истории культуры человечества / Пер. с нем. В.М. Бахта. Смоленск: Русич, 2003. 445 с.
8. Пенник Н., Пруденс Д. История языческой Европы / Пер. с англ. Р.В. Котенко. Санкт-Петербург : Издательская группа «Евразия», 2000. 448 с.
9. Рижева Н.О., Горбенко К.В., Кузовков В.В., Філатов Д.В. Історія Стародавнього світу (доба первісності): Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. 185 с.
10. Чайлд Г. Расцвет и падение древних цивилизаций. Далекое прошлое человечества / пер. с англ. С. Федорова Москва : Центрполиграф, 2012. 384 с.

Посилання на інформаційні ресурси в інтернеті, відео-лекції,

1. Баженов О.Л. Історія первісного суспільства. Практикум. Кам'янець-Подільський, 2015. 124 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1009/%D0%91%D0%B0%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%20%D0%9E.%20%D0%9B.%20%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BC.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Гаврюшенко О.А., Шейко В.М., Кравченко О.В. Історія світової культури: Навч. посібник / Наук. ред. В.М. Шейко. Київ : Кондор, 2006. 404 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/ISTORIA_Svit_kul_2006.pdf
3. Історія світової культури / Під заг. ред. М. В. Дедкова. Запоріжжя: Дике Поле, 2009. 376 с. URL: <https://eir.zp.edu.ua/server/api/core/bitstreams/67a4a4df-3bb3-417f-ad67-e13cd34bc7bf/content>
4. История человечества / под ред. Де З. Я. Лаата ; участник: А. Х. Дани, Х. П. Лоренсо, Р. Б. Нуну. Москва : ЮНЕСКО : МАГИСТР-ПРЕСС, 2003. Т. 1. Доисторические времена и начала цивилизации. 681 с. URL: https://psv4.userapi.com/c414719/u322691205/docs/b2775810d303/YuNESKO_-_Istoria_chelovechestva_tom_1_Doistoricheskie_vremena_i_nachala_tsivilizatsii_-_2003.pdf?extra=QleEgilwTn5J2rPiTu8TqQsMhWzJfaW-

6F8CWUUSwBqiFtmdDUcaf16YTjinXImSmV0ytNWyoEyV_RR0ikeFUaug
0H-gP5w5uN-sSppx-J83w3KVPffkR9bwTyR6avftl_dRPCViDV1f3B8

5. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 584 с. URL: http://megalib.com.ua/book/70_Ykrainska_ta_zarybijna_kyltyra.html
6. Ліндсей Д. Коротка історія культури: Від доісторичних часів до доби Відродження. В 2-х томах. / пер. з англ. Віра Герасимчук, Лесь Герасимчук. Т. 1. Київ : Мистецтво, 1995. 240 с. URL: https://hromadalib.wordpress.com/wp-content/uploads/2019/02/lindsay_1939_history_culture_1.pdf
7. Сіверс В.А. Історія світової культури. Київ: НАККИМ, 2011. 438 с. URL: http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libdoc/knugu/knygy2/mystectvoznacvi/sivers_ist.svit.kult.pdf
8. Фрэзер Дж. Золотая ветвь. Исследование магии и религии / Перев. с англ. Рыклин М.К. Москва: Азбука, 2024. 799 с. URL: <http://yanko.lib.ru/books/sacra/fraser-1volumes-1.pdf>
9. Элиаде Мирча. Аспекты мифа/ Пер. с фр. В.П. Большакова. 4-е изд. Москва : Академический проспект, 2010. 256 с. URL: https://monoskop.org/images/5/5d/Eliade_Mircha_Aspektue_mifa_2000.pdf
10. Элиаде Мирча. История веры и религиозных идей. Том I От каменного века до элевсинских мистерий. Москва: Критерион, 2001. 464 с. URL: https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/filosofija_religii/ehliade_m_istorija_very_i_religioznykh_idej_tom_i_ot_kamennogo_veka_do_ehlevsinskikh_misterij/31-1-0-169